

**TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH
RESPUBLIKA ILMIY-METODIK MARKAZI**

O'ZBEK TILINI DAVLAT TILI SIFATIDA O'QITISH

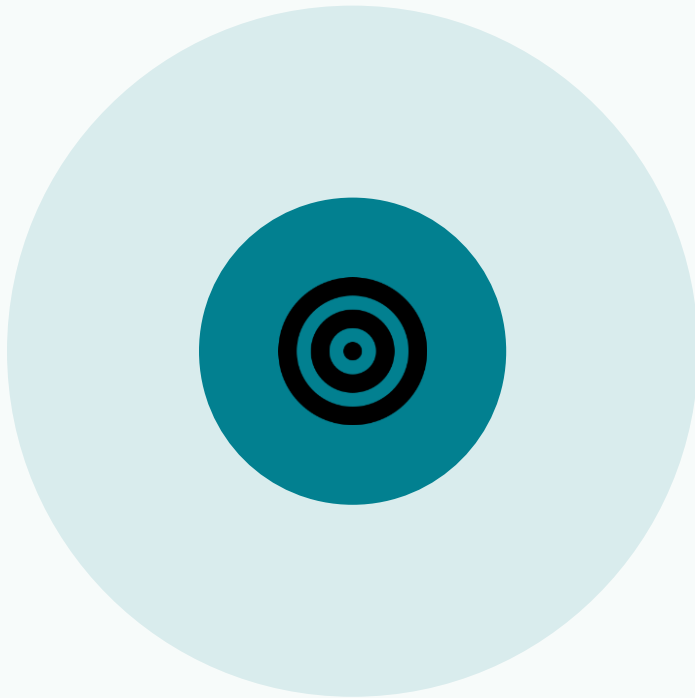

Mavzuning dolzarbligi

O'zbekiston Respublikasida davlat tili sifatida o'zbek tilining mavqeyini mustahkamlash, ayni paytda respublikada istiqomat qiluvchi barcha millat va elat vakillarining ona tiliga bo'lgan huquqini hurmat qilgan holda, ko'p tillilik muhitida yashovchi bolalarga o'zbek tilini samarali o'rgatish davlat ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Rus, qozoq, tojik va boshqa qardosh tillarda ta'lim beriladigan maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyalanuvchi bolalarga o'zbek tilini o'rgatish jarayoni o'ziga xos pedagogik, psixolingvistik va metodik yondashuvni talab qiladi.

Maqsad

Qardosh tilli guruhlarda faoliyat yurituvchi tarbiyachilarga o'zbek tili mashg'ulotlarini ilmiy asoslangan, zamonaviy innovatsion yondashuvlar asosida loyihalash metodikasini taqdim etish, shuningdek amaliyotda bevosita qo'llash mumkin bo'lgan uchta mukammal mikrodars rejasini ilmiy tahlil bilan yoritishdan iborat.

Vazifalar

Ikkinchi til sifatida o'zbek tilini o'qitishning zamonaviy nazariy-metodologik asoslarini yoritish;

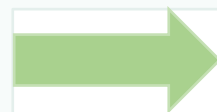
Mikrodars tushunchasi, uning tarkibiy tuzilishi va loyihalash bosqichlarini ilmiy asoslash;

Maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda zamonaviy innovatsion texnologiyalarni tahlil qilish;

Amaliyotda sinovdan o'tkazish mumkin bo'lgan uchta mukammal mashg'ulot (mikrodars) rejasini batafsil taqdim etish;

Mashg'ulotlar samaradorligini baholash mezonlarini ishlab chiqish.

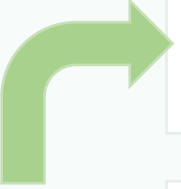
Kommunikativ yondashuv

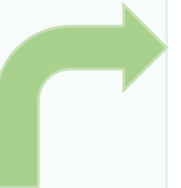
“Tilni o‘rganish emas, til orqali muloqot qilishni o‘rganish”

Zamonaviy chet/ikkinchi til o‘qitish metodikasining negizini kommunikativ yondashuv assosida tashkil etadi.

Ushbu yondashuvga ko‘ra, til grammatik qoidalar majmuasi sifatida emas, balki muloqot quroli sifatida o‘zlashtiriladi.

Maktabgacha ta‘lim bosqichida bu tamoyil ayniqsa muhim: bola grammatik terminlarni tushunmaydi, biroq amaliy vaziyatda (o‘yin, muloqot, harakat) tilni tabiiy tarzda qabul qiladi. Shu sababli mashg‘ulotlar “grammatikadan amaliyotga” emas, balki “amaliyotdan tabiiy o‘zlashtirishga” tamoyili asosida qurilishi lozim.

Jismoniy harakat orqali til o'zlashtirish

Amerikalik psixolog Jeyms Asher tomonidan asoslangan TPR metodi bola tilni eshitish, tushunish va jismoniy harakat orqali o'zlashtirishini nazarda tutadi (masalan, “tur”, “o'tir”, “qo'lni ko'tar” buyruqlariga harakat bilan javob berish). Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun bu metod tabiiy o'yin faoliyatiga mos keladi va nutqni tushunish (auditiv retseptiv ko'nikma) faol lug'at boyligidan oldin rivojlanishini ta'minlaydi - bu psixolingvistik jihatdan asoslangan izchillikdir.

“Harakatni bajar” metodi

Tarbiyachi: “tur”, “o'tir”, “yur”, “sakra”, “qo'lingni ko'tar” kabi buyruqlarni aytadi, o'quvchilar esa ularni harakat bilan bajaradilar. Bu usul so'z boyligini mustahkamlaydi.

“So'zlarni topish estafetasi”

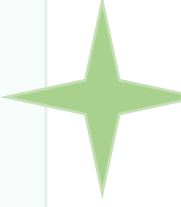
Sinfning turli joylariga so'z yoki gap yozilgan kartochkalar joylashtiriladi. O'quvchilar yugurib borib kartochkani topadilar va undan gap tuzadilar yoki topshiriqni bajaradilar.

Harakatli rolli o'yinlar:

O'quvchilar turli vaziyatlarni (do'konda, kutubxonada, maktabda, mehmondorchilikda) sahnalashtirib, gapirish jarayonida harakatlardan foydalanadilar. Bu nutqiy ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Imo-ishora va pantomima o'yini

Bir o'quvchi so'z yoki iborani gapirmasdan harakat orqali ifodalaydi, qolganlar esa uni o'zbek tilida topishga harakat qiladilar. Bu lug'at boyligini oshiradi va muloqotga qiziqishni kuchaytiradi

Mikrodars nima?

Mikrodars - bu an'anaviy mashg'ulotga nisbatan qisqartirilgan (odatda 10–15 daqiqa), aniq bitta lingvistik yoki kommunikativ maqsadga qaratilgan, tuzilishi ixcham va natijasi tez kuzatiladigan ta'lim moduli hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarning diqqat konsentratsiyasi cheklangan (3–5 yosh bolalarda o'rtacha 10–15 daqiqa) bo'lganligi sababli, mikrodars formati katta hajmdagi an'anaviy mashg'ulotlarga qaraganda ancha samarali hisoblanadi.

Mikrodarsning tarkibiy tuzilishi:

Kirish-motivatsion bosqich (1–2 daqiqa) - qiziqish uygʻotish, mavzuga kirish;

Taqdimot bosqichi (3–4 daqiqa) - yangi lingvistik material (soʻz, ibora)ning koʻrgazmali-amaliy taqdimoti;

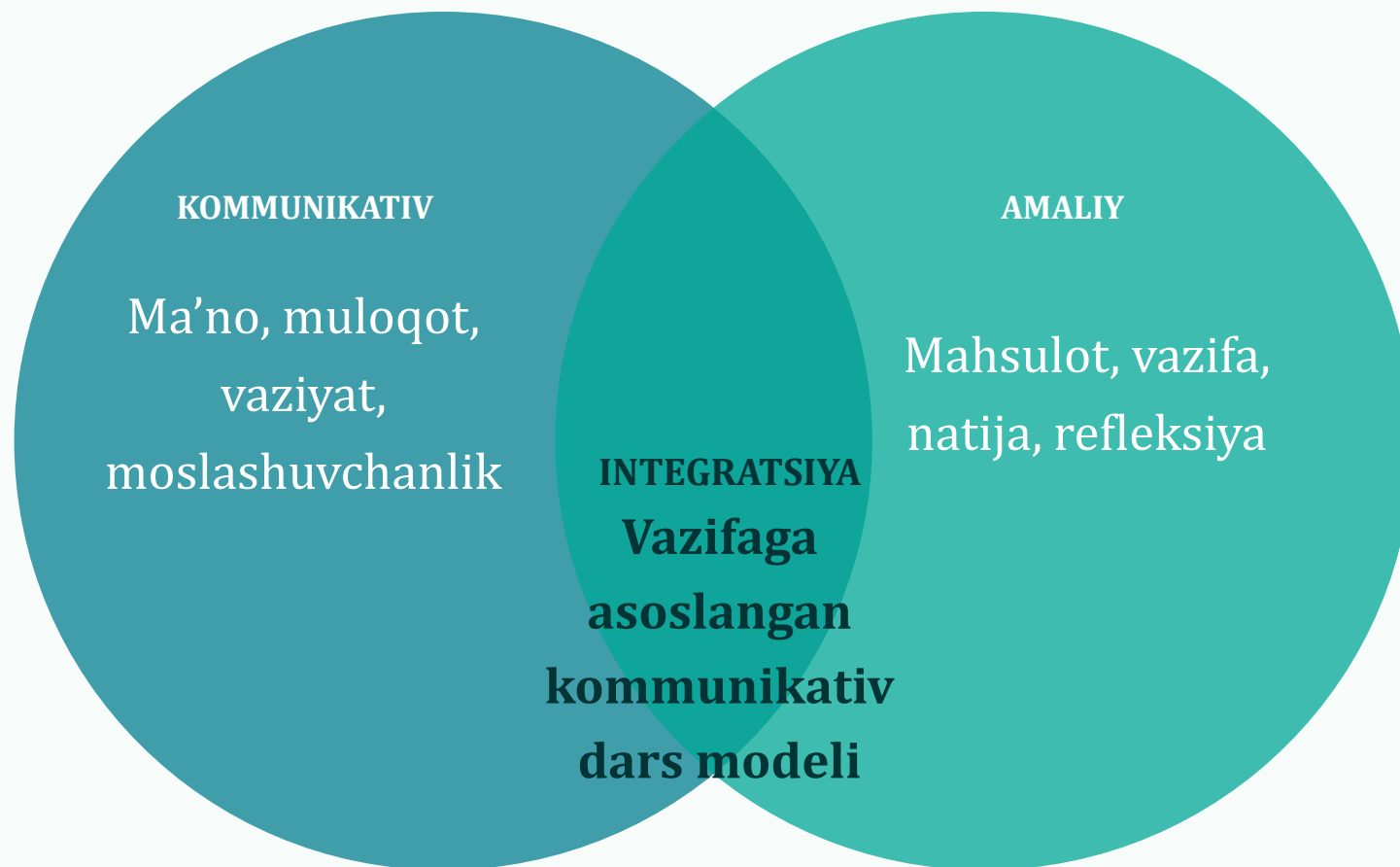

Mashq-amaliyot bosqichi (4–6 daqiqa) - oʻyin, harakat yoki topshiriq orqali mustahkamlash;

Yakuniy-refleksiv bosqich (1–2 daqiqa) - natijani jamlash, ijobiy baholash, kichik “ragʻbat”.

Ikki yondashuvning uyg'unlashuvi

STEAM-integratsiya

Natija: o'quvchi tilni real vaziyatda qo'llaydi va aniq, baholanadigan amaliy mahsulot yaratadi.

Mikrodars loyihalashning ilmiy tamoyillari

Bitta aniq maqsad tamoyili — har bir mikrodars faqat bitta lingvistik birlik (masalan, soʻz yoki bitta grammatik konstruksiya) atrofida qurilishi kerak;

Koʻrgazmalilik va sensor faollik tamoyili — eshitish, koʻrish, teginish kanallarining barchasini jalb qilish (multisensor yondashuv);

Oʻyin orqali oʻrgatish tamoyili — didaktik oʻyin maktabgacha yoshdagi bolaning yetakchi faoliyati sifatida barcha bosqichlarga singdirilishi;

Takrorlanuvchanlik va spiral tamoyili — har bir yangi mikrodars oldingi materialni tabiiy tarzda takrorlab, ustiga yangi qatlam qoʻshib boradi;

Emotsional xavfsizlik tamoyili — bola xato qilishdan qoʻrqmasligi, har qanday urinish ijobiy baholanishi lozim.

GAMIFIKATSIYA

Gamifikatsiya (o'yinlashtirish)

Tavsif

Gamifikatsiya — o'yin elementlarini (ball to'plash, "yutuq nishonlari", darajama-daraja o'tish) ta'lim jarayoniga tatbiq etish texnologiyasidir. Masalan, har bir to'g'ri aytilgan so'z uchun bola "til yulduzchasi" oladi va mashg'ulot oxirida kichik "yulduzlar osmoni" jamlanadi. Bu usul ichki motivatsiyani tashqi rag'batlantirish bilan uyg'unlashtiradi.

QARDOSH TILLI MUHITIDA MASHG'ULOT LOYIHALASH ALGORITMI

Guruhning tilga oid boshlang'ich holatini diagnostika qilish (bolalar o'zbek tilida qaysi so'zlarni bilishini aniqlash);

Mos innovatsion texnologiya(lar)ni tanlash (yuqorida ko'rsatilganlardan biri yoki bir nechta kombinatsiyasi);

Haftalik/oylik leksik-tematik reja tuzish (masalan: "Oila", "Ranglar", "Hayvonlar", "Fasllar");

Ko'rgazmali-didaktik materiallarni tayyorlash (kartochkalar, o'yinchoqlar, audio-video materiallar);

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!